

Socialinis modelis - alternatyva laisvai rinkai

Autorius SystemOperator
2012-12-20
Paskutinis kartas... atnaujinta 2012-12-20

Apie Norvegiją... sklando stereotipas, kad šie gerai gyvenanti, nes esantys turi daug gamtos išteklių, tačiau tai netiesa, - sakoma - neseniai Lietuvoje viešėjusi žurnalistė - jūsi didžiausias ir nuolat augantis Norvegijos viešųjų sektoriaus darbuotojų profesinės sąjungos Fagforbundet atstovė - Anne K Grimsrud.

Pasak jos, žmonės ten gerai gyvena dėl to, kad dar prieš atrandant naftą šalis jau buvo socialiai orientuota - dialogo principais, tačiau, beje, padaryti toli gražu nebuvo lengva. Bet dabai to, iš naftos gavybos gaunamos išmokos nusida ne keliose kilometrų zonoje, o naudojamoms visuomenės labui.

Už socialinį modelį teko pakovoti

Fagforbundet projektą vadovė A. K Grimsrud papasakojo apie situaciją Norvegijoje, supažindino su savo atstovaujamos profesinės sąjungos veikla. Anot jos, dar prieš 100 metų Norvegija buvo viena iš skurdžiausių Europos šalių. 1905 ji tapo nepriklausoma, o ketvirtasis praeito amžiaus dešimmetis buvo pačiamas gana smurtingais konfliktais: streikais, lokautais ir pan.

Pavargę nuo smurto dvi šalys - darbuotojai ir darbdaviai - susėdo prie vieno stalo ir nusprendė, kad daugiau taip tęstis negali. Pavyko rasti būdą susitarti, tačiau tai, viešųjų teigimu, tikrai nereikia, kad nuo tada Norvegijoje nebuvo streikų, streikuoti darbuotojai turi teisę iki ir ja naudojasi.

Tačiau bendru sutarimu aprobuoti bendravimo ir sprendimų priėmimo principai duoda gerą rezultatą. Norvegija Jungtiniams tautoms reitinge pagal švairius kriterijus užima pirmąsias vietas.

A. K Grimsrud prisiminė, kad dirbdama Pasaulio banke važingtone apie 1990 metus su kolega buvo parengusi knygą apie socialinį šalies modelį, tačiau tuo metu labai garbinta laisvosios rinkos galia. O dabar Pasaulio banko atstovai atvykę į Norvegiją, pasak jos, negali patikėti, kad šis modelis vis dar veikia ir yra puiku alternatyva laisvai rinkai. Štai ir Norvegijos premjeras Nobelio taikos premijos Europos Sąjungai teikimo proga Osle sakė, jog Norvegijos modelis - tai, ko reikia Europai.

Pasipriešinta planams privatizuoti viešąsias paslaugas

Socialinis dialogo vertybės, viešųjų teigimu, yra demokratija, kuri remiasi aktyviu žmonių dalyvavimu priimant sprendimus, jų traukimas veiklą ir atsakaitomybę; humanitarine tradicija, pagrįsta šitikinimu, kad visi žmonės iš prigimties yra geri; ir lygybe, tarpusavio pagalba bei pasitikėjimu. Dialoge nėra laimėjimų ir pralaimėjimų, t.y., prieš priešingus elementus, dialogas vyksta tada, kai tikrai vieni kitą klausome.

Virš 300 tūkst. narių vienijančių Norvegijos profesijų sąjungos atstovė sakė, jog trišalio dialogo modelis nacionaliniu mastu taikomas jau seniai, o savivaldybėse įpradėta gyvendinti tik prieš 15 m. To prireikė, nes tada labai intensyviai buvo pradėta kalbėti apie viešųjų sektoriaus privatizaciją. Profesinės sąjungos tuomet nusprendė, jog turi sukurti modelį, kuris realizuotų gyventojų teisę pasisakyti švairiais klausimais. 2006 m. startavo nacionalinis programa "Vietini viešųjų paslaugų kokybė", kurios partneriais tapo keturios nacionalinės profesijų sąjungos, Vyriausybė ir savivaldybių asociacija. Ji gyvendinama 130 savivaldybių. Šiuo metu vykdoma antroji programos stadija, kurioje dalyvauja politikai, savivaldybių administracijų, profesinių sąjungų ir darbdavių atstovai. Visi jie sutaria dėl bendro tikslo ir kartu link jo juda.

Nafta - ne panacėja

Trisdešimt metų patirtis švairiuose projektuose Afrikos, Azijos šalyse turinti Anne K Grimsrud sako, jog mobilizavus žmones galima kurti labai konkrečias ekonomines naudas. Šitikinai, kad tiek turtingos, tiek skurdios šalys pamiršta žmones, kurie gali kurti. Turime išmokti tinkamai panaudoti žmogų ir jo kapitalą, - sakė ji.

Paklausta, kodėl Norvegija skiria tiek išmokas kitoms šalims (per metus skiriama maždaug 800 mln. eurų 1.5% Europos šalių, Lietuvai - 1 proc. išmokų), kodėl jai tai rūpi, viešųjų nia atsakė, jog sądime vienoje valtyje, nors ir skirtingose pozicijose. Norvegijos modelis, nepaisant kritikų, veikia ir yra gana optimalus sprendimas, juo ir norima pasidalinti, kad kitos šalys taip pat galėtų susikurti panašias gerovės. Mitas, kad Norvegija gerai gyvenanti tik dėl naftos, paneigtinas, nes, anot pranešėjos, jos, vos 4 proc. išmokos; jos industrijos gaunamas išmokas patenka šalies biudžetui, visa kita eina specialiuose fonduose atkartoms.

Pagal lprofsajungos.lt